

Peruspalveluministeri Paula Risikko

Vanhustyön keskusliiton 60-vuotis juhlaseminaari

Finlandia talo, 22.04.2009

Hyvät juhlaseminaarin osallistujat,

Minulla on ilo tuoda valtiovallan tervehdys juhlaseminaariinne. 60 vuoden aikana on kuljettu pitkä taival. Vanhustyön keskusliittoa – silloista Vanhainsuojelun keskusliittoa – perustettaessa elettiin vanhusasioissa eräänlaista heräämisen aikaa, jolloin havahduttiin huomamaan, että 65 vuotta täyttäneitä alkoi olla 300 000 -päinen joukko, jonka elinoloihin ja palveluihin oli siihen mennessä kiinnitetty vain rajallisessa määrin huomiota.

Silloisen vanhuspolitiikan keskeisiä kysymyksiä olivat vanhusten asumisen järjestäminen, sairaanhoidon järjestäminen niin kotona kuin sairaaloissakin, vanhusten mielialan hoitaminen sekä perhesuhteisiin perustuvista elatussuhteista irtautuminen. Laitosrakentaminen oli konkreettista toimintaa vanhuspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi: laitoshoidon mahdollisuus haluttiin turvata laajalle joukolle. Tavoiteltiin sekä yksittäisten vanhusten että eri alueiden välistä tasa-arvoa: enää ei voitu pitää hyväksyttävänä sitä, että julkisen vallan toimet ja kansalaisille tarjoamat palvelut olivat huomattavan eritasoisia maan eri osissa.

Uudella keskusliitolla oli näin runsaasti vaihtoehtoja, joihin suunnata toiminnallinen tarmonsä. Haasteita riittää myös tänä päivänä.

Tämän päivän haasteet

Tämän päivän ikääntyvässä Suomessa ikäystävällisyyden ja yhteisöllisyyden lisäämisessä meillä on yhteinen haaste: hyvä vanhuus turvataan yhteisellä työllä, kumppaneina toimien. Suomessa tarvitaan enemmän ikäystävällisyyttä ja yhteisöllisyyttä: eri-ikäisten ihmisten tarpeiden, voimavarojen ja elämäkokemuksen huomioon ottamista, keskinäistä arvostusta ja välittämistä toinen toisistamme.

Ikäihmisten palvelujen kehittämiseksi on tehtävä viisaita valintoja. Olemme Ikäihmisten palvelujen laatusuosituksessa nostaneet esiin useita linjauksia suuntaamaan palveluiden ja palvelurakenteiden kehittämistä kunnissa. Linjausten 'kolmen kärki' on:

1. Lisää terveyttä ja hyvinvointia
2. Kotihoitoon uusi suunta sekä
3. Pitkäaikaishoiva uusiksi.

Näiden tavoitteiden saavuttamiseksi tarvitaan niin rakenteiden kuin sisällönkin reformia unohtamatta ihmisiin kohdistuvien ja kustannusvaikutusten säännöllistä arviointia: eilispäivän eväillä ei tulevaisuuden haasteisiin vastata. Olennaisen tärkeää uutta luotaessa on mahdollistaa ikäihmisten osallisuus kehittämisessä ja tunnistaa ikäihmisten erilaisuus ja muuttuvat tarpeet. Ja toimia kumppaneina.

Ikäihmisten hyvinvointiin ja terveyden edistämiseen kannattaa investoida!

Hyvinvointi ja terveys ovat tärkeitä arvoja ja tavoitteita. Haluan tässä yhteydessä korostaa 'Terveys kaikissa politiikoissa' tai ikäihmisistä puhuttaessa 'Terve ikääntyminen kaikissa politiikoissa' –tavoitteen tärkeyttä. Väestön ikääntyessä on välttämätöntä lisätä ja tehostaa ikäihmisten hyvinvointia ja terveyttä edistäviä toimia ja palveluita. Erityisesti 2000-luvulla tietoisuus ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen merkityksestä onkin kasvanut ja Suomeen on perustettu erilaisia ikääntyvälle väestölle suunnattuja neuvontapalveluja ja tehty ehkäiseviä kotikäyntejä. Toiminta ei kuitenkaan ole vielä koko Suomea kattavaa, eivätkä hyvinvointia ja terveyttä edistävät palvelut ole vielä kaikkien ulottuvilla. Tässä on selvä palvelukatve, sillä on tärkeää turvata katkeamaton 'preventioketju' läpi elämän: lastenneuvola → kouluterveydenhuolto → työterveyshuolto → ikääntyneiden neuvontakeskukset. Nykyisellään ihmisen jäädessä eläkkeelle – noin 59 vuoden iässä – hän jää pois työterveyshuollon ehkäisevien palveluiden ulottuvilta. Myös sen jälkeen on oltava matalan kynnyksen neuvontakeskuksia, joissa ikäihmiset voivat saada tukea tehdäkseen hyvinvointia ja terveyttä edistäviä valintoja elämässään.

Turvatakseen katkeamatonta hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä Sosiaali- ja terveysministeriö asetti vuosi sitten työryhmän, jonka tehtävinä on laatia ehdotukset ikäihmisten

- a) hyvinvointia ja terveyttä edistävän sosiaali- ja terveydenhuollon yhteisen neuvontakeskuspalvelun rakenteeksi, toiminnan sisällöksi ja valtakunnalliseksi toimeenpanoksi
- b) varhaisen puuttumisen työmenetelmien, kuten ehkäisevien kotikäyntien, käyttöönottamiseksi ja lisäämiseksi sekä
- c) olemassa olevien hyvien käytäntöjen levittämiseksi.

Lisäksi tavoitteena on vakiinnuttaa ikäihmisten hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen ja ehkäisevät palvelut kiinteäksi osaksi palvelurakennetta. Työryhmän työ on päättymässä ja se

jättää ehdotuksensa lähiaikoina. Myös tässä työssä on Vanhustyön keskusliitto ollut aktiivisesti mukana.

Uusia palvelukonsepteja tarvitaan!

Hyvinvoinnin ja terveyden edistämisen rinnalla tarvitaan olemassa olevien palveluiden modernisointia.

Kotihoitoon uusi suunta

Kotihoidon kehittämiseen on meillä Suomessa käytettävissä sekä runsaasti tutkimustietoa että hyviä käytäntöjä. On tärkeää kehittää kotihoitoa niin, että

palvelu on ennakoivaa, jolloin toimintakyvyn heikkeneminen ja terveydentilan muutokset voidaan havaita ja puuttua niihin ajoissa

- palvelu perustuu kattavaan tuen ja palvelutarpeiden arviointiin
- palvelu räätälöidään erilaisten asiakkaiden erilaisiin tarpeisiin
- palvelu on asiakkaiden kuntoutumista edistävää
- palvelu tukee asiakkaiden voimaantumista ja osallisuutta
- palvelu vastaa asiakkaiden omaa näkemystä avun ja tuen tarpeistaan ja laadukkaista palveluista
- asiakkaille nimetään kotihoidon koordinaattoriksi vastuhenkilö tai -pari, joille turvataan konsultaatiomahdollisuudet, jotta käytettävissä on riittävä gerontologisen hoito- ja sosiaalityön ja geriatrian asiantuntemus.

Pidän tärkeänä ja erityisen ajankohtaisena, että kotihoidon kehittämisessä otetaan huomioon kasvavan asiakasjoukon, muistisairaiden ihmisten, erityiset tarpeet. Tähän haasteeseen vastaamiseksi olette keskusliiton hankkeessa kehittäneet mallin, jonka vaikuttavuuden, myös kustannus-vaikuttavuuden olette tutkimuksin voineet osoittaa.

Sosiaali- ja terveysministeriön Mieli 2009 –työryhmän ehdotuksissa nostettiin esiin myös se, että kotihoidossa toimivien haasteena on tunnistaa ikäihmisten mielenterveyden häiriöiden ja päihdeongelmien riskitekijöitä, puuttua ongelmiin varhain, tukea ja hoitaa tavoitteellisesti, kehitystä säännöllisesti arvioiden. Tämä edellyttää osaamisen kehittämistä. Voin ilokseni todeta, että Vanhustyön keskusliitossa on parhaillaan menossa ikäihmisten mielenterveysongelmiin liittyvä hanke.

KASTE –ohjelmasta tukea pitkäaikaishoivan rakenteiden ja sisällön kehittämiseen

Pitkäaikaishoivaa on uudistettava rakenteita ja toimintatapoja uudistamalla. Olen esittänyt, että sellainen pitkäaikainen hoito terveyskeskusten vuodeosastoilla, joka ei ole lääketieteellisesti perusteltua, on korvattava muulla hoivalla. Tällöin terveyskeskusten vuodeosastot voivat keskittyä joustavasti ja nopeasti tarjolla olevaan akuuttihoitoon ja kuntoutukseen. Pitkäaikainen hoiva on järjestettävä ikäihmisten omien toiveiden mukaisesti kodinomaisissa ympäristöissä.

Olen esittänyt myös, että Suomeen tarvitaan uusi pitkäaikaishoidon ja -hoivan konsepti. Konseptikehittelyn vauhdittamiseksi järjestettiin johdollani asiantuntijakokous, jonka anti on raportoitu sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuna: Ikääntyneiden palvelujen uudet konseptit. Konseptikehittelyä tehdään myös Terveiden ja hyvinvoinnin laitoksessa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon kansallisen kehittämisohjelman (KASTE –ohjelma) valtionavustusten turvin tuetaan uusien konseptien kehittelyä. Tällä hetkellä on käynnistynyt Itä- ja Keski-Suomen alueen *Vanhusten asumisen uudet ratkaisut* -hanke ja Väli-Suomen *Ikäkaste* –hanke on käynnistymässä. Näissä hankkeissa kehittyviä uusia toimintamalleja kannattaa seurata! Sosiaali- ja terveysministeriön palveluinnovaatiohankkeessa kehitettävä Innokylä tarjoaa tulevaisuudessa alustan mm. KASTE –hankkeen myötä syntyville hyville käytännöille.

Hyvät kuulijat,

Vanhustyön keskusliitto vuosimallia 2009 on valpas, vireä ja uusia uria aukova toimija, joka vaikuttaa ja toimii tämän päivän ikääntymispoliittisten tavoitteiden saavuttamiseksi tutkimuksen ja kehittämisen, kouluttamisen ja neuvonnan keinoin. Palvelutuotannon turvin tuetaan ikäihmisten kotona asumisen mahdollisuuksia. Liitto on asiantuntijaorganisaationa mukana laajasti ikäihmisten asemaan ja palveluihin liittyvässä valtakunnallisessa lainsäädäntö- ja muussa valmistelutyössä. Liittoa tarvitaan, sillä haasteita riittää tänä päivänä kuten 60 vuotta sitten.

Onnitteluni vireälle 60-vuotiaalle!

